

MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 23. Májusban 1787.

A' Tetünek Enkömüma; mellyet írt edgy Irgalmas Atya.

Tába, edgy kép metző vala hajdanába,
 Mint láthatni nevét a' Hiftóriába'.
 Ez olly kis munkákat faragott kezével,
 Hogy alig láthatta az ember szemével;
 A' többek közt puszpáng fából úgy dolgozott,
 Hogy a' természet-is rajta tsudálkozott;
 A' Kristusnak egéiz fzehvedése dolgát
 Ki-faragta, 's mellé tett fok' vitéz szolgát;
 Úgy hogy száz személyre méne faragáfa,
 'S edgy személy alig vólt nagyobb mint edgy káfa:
 Mert edgy mogyoró haj meg sem tele vele,
 's talám még tízzel-is nem lett vólna tele.
 Az illy mester embert azért tsudálhatjuk,
 Hogy benne az ész 's kéz' remekét láthatjuk,
 Es ha fellyebb lépünk a' gondolkozásba;
 A' kitsinybe nagyobb remek van mint másba.
 Száraz malmot tudhat faragni edgy áts-is,
 Kis órát tsinálni alig tud Órás-is.
 Könnyű ki-faragni a' nagy Elefántot,
 A' Tzigány-is verhet a' rúd vasból pántot;
 De ha edgy bolhának békót ver lábára:
 Már úgy méltó léfzen minden Krónikára.

Mm

A' Ho-

A' Homérus' fok száz verse hajdanába,
 Bé-fért a' mint mondják, edgy dió' hajába,
 'S még ma-is tsudáljuk azt a' mesterséget
 Dítsérvén érette a' vén régiséget.
 Böltsebb mestert mutat a' Párisi óra,
 Mint olly malom, mellynek szüksége van lóra.
 Ha Fába lett vólna Páris Városába,
 Hól a' 'seb-órakat ütik kis formába,
 Pápa-szemen kéne ma az órát nézni,
 'S még azt-is reája kellene intézni:
 Mert másként a' tokját sem tudnánk fel-venni
 Hát a' kerekével mit lehetne tenni?
 Igaz, hogy nagy Mester vólt Fába magában;
 De még-is nem meszse mene a' dolgában;
 Mert tsak külső formát adott ő a' fának,
 'S fa emberetskéi nem mozoghatának;
 Ha mozgó erőt-is tett vólna a' fába,
 Már úgy bezzeg mester lett vólna a' Fába!
 Tudok én edgy Böltset, a' kinek munkája,
 Ez az egész Világ, 's a' Világ tsudája:
 Ez, a' Minden-ható, a' kinek szavára
 A' femmi-is formát öltözött magára:
 Ennek inkább lehet tsudálni munkáját,
 Mint a' Byzántium' meg-lántzolt bolháját:
 Mert ez nem faragott femmit-is bitskával,
 Hanem tsak parantsolt hatalmas szavával:
 Ez, nem tsak a' Tzet-hal' formáját találta,
 Hanem a' tetvet-is helyesen formálta:
 'S nem vigyázott tsak a' külső formájára,
 Hanem minden benne lévő portzikára:
 Kézfített belől-is mozgó inakat,
 'S a' vért minden-felé hordozó úkatat:
 Adott közepébe vérrel buzgó kútat,
 A' melly tsak maga-is remek munkát mutat:
 A' kül-

A' külső formáját fejérrre festette,
'S azt pirosló vérrel meg-egyeltette;
Igy hát test formája vagyon a' tetűnek,
Nem csak fejer, mint más tsúszdogáló nyűnek,
Javasolnám tehát én minden Dámának,
Hogy vetné el gondját a' módi kutyának;
'S ha kis állatotskát szeret; a' helyébe
Végye-bé a' tetűt gyenge kebelébe.
Hiszem ez nem kíván Szakátsot 's egyebet,
'S ezret inkább tarthat illyet, mint edgy ebet.
Nem k--ál, sem pi--l a' paplanos ágyba,
Nem-is gyönyörködik felette a' lágyba.
Ennek pántlika sem kellene nyakába,
Mínthogy a' nélkül-is szép lenne magába.
Reményilem felöle, hogy, ha a' dajkája
Dáma lenne, úgy még szebb lenne formája.
Sokkal-is nemesebb állat a' kutyánál,
Akár Bolognéfer, akár más fajtánál.
Nints femmi Frantzia szelelség fejében,
Ha edgyszer jól lakik, meg-ül a' fézskében.
Úgy lehet itélni minden mozgásárúl,
Hogy csak járása-is nemes elmét árúl.
Úgy-is van: mert tsendes, szelíd, és hűséges,
Kivált az emberhez igen emberséges,
'S az emberek között, kivált a' Dámához,
Hívebb lenne, mint fok Dáma az Urához:
Meg-engedné magát gyengén simogatni:
Tsupa gyönyörűség volna apolgatni!
Roszsz kutya szokások az fok embereknek,
Hogy ők csak szerentse fiait szeretnek;
De ha vakra fordul azok' szerentséjek,
A' leg-jobb baráti sem mennek feléjük:
A' tetű pediglen magát úgy intézi,
Hogy a' barátságba a' vagyont nem nézi;

Sőt, a' szegényeket még-jobban szereti,
 'S minden inségekben hívséggel követi.
 Mikor tolvajt vísznek az akasztó-fára,
 Hogy azt fel-késérné, ki-vennié magára?
 De a' tetű ott-is követi hűséggel,
 'S ölelgeti ötet egész emberséggel.
 Itt tetszik-ki bezzeg a' barátság 's hűség,
 Ehez képest mások' dolga két-színűség.
 Szereti ugyan ő az Uraságokat,
 Vadászfza-is néha a' barátságokat;
 De azok, mind nagyra vágyódó emberek,
 A' barátságokra nem igen nagy szerek;
 'S nem szeretnek olyan barátot tartani,
 A' ki rangra 's nemre nem szokott hajtani;
 Hanem minden személy válogatás nélkül,
 Most Ur mellé, 's ismét majd szegény mellé ül.
 Mintha a' barátság szemre 's főre nézne,
 Tsak Urat szeretne, 's szegényt el-idézne.
 Ez is tehát szolgál a' ditséretére,
 Hogy ő a' barátoknak néz tsak hűségére;
 'S légyen ámbár *Krésus*, de ha nints hűsége.
 O annak nem lehet barátja 's vendége;
 Ha pedig *Irus*-is, tsak hűséges légyen,
 Azzal örökösen barátságra mégyen:
 Nem válogat személyt, 's nem néz gazdagságra,
 Minden emberhez kész ő a' barátságra:
 Nintsen benne semmi ellenséges elme,
 'S nem lehet senkinek ő tőle félelme.
 Igaz, hogy néhánykor meg-tsípi gazdáját;
 De akkor-is annak hártja hibáját:
 Mert mikor már színte meg-aludna vérünk,
 'S meg-dörgölésére testünknek nem érünk;
 Brézvén a' nyájas tsiklandozófokat,
 Vakarjuk, 's olzlatjuk a' vér-palántokat.

Ezt pedig mindennel edgy aránt miveli,
Valakiben kivánt lakozását leli.
Igy hát ő Doktori hívatalt-is téfzen,
'S a' fáradságáért jutalmat nem vészzen.
Ennek eredete vagyon török ágból,
Származott talám még az első Világból;
Az-is bizonyági régi Nemzetének,
Hogy bír virtusával régi elejének:
Meg-maradott abban, a' miben született,
A' módi virtusra szem-ígyet sem vetett,
Hogy nem néznek tehát a' familiára,
Kik a' tetűt teszik a' körmök' hátára,
Es gyilkos kezekkel ártatlan vért ontnak,
Mikor edgy kis tetű alkotmányt el-rontnak.
Edgy rosz pene ebet meg-ölni sajnálnak,
'S a' szegény tetűnek gyilkos kézzel álnak.
Ugyan hogy szeretik fellyebb az ebetskét,
Mint sem az ártatlan és hasznos tetvetskét?
Edgy régi Poéta aztat így neveti,
Hogy a' Dáma tsak a' kis kutyát szereti:
Kutya természeti az olyan Dámának,
A' ki a' kis kutyát tartja barátjának;
'S talám az az oka, hogy ebét szereti,
Mert roszfz természetét benne fel-lelheti.
Én ugyan illy durván épen nem ítélek;
De még-is edgy húrón nem pendülök vélek;
Mivel olyan szokást látok fok Dámába,
A' melly alig illik emberi formába;
A' dajkának adja gyermekét kezébe,
'S maga edgy kis ebet hordoz kebelébe.
Sőt, olyat-is tudok, kedvzvén nevének,
A' ki kis kutyáját tartván kedvesének,
'S hogy az eb, az élők közzül el-költözött,
Alig, hogy a' Dáma gyászba nem öltözött;
A' meg-

A' meg-döglött *l'Amour*t könyvezve síratta,
 'S bújában helyét-is alig találhatta;
 Mellyet férje látván, rajta el-bámúla,
 'S a' szomoru félhez illy szókkal járúla:
 Mitfoda nagy gyász ez? talám meg-hólt az Úr?
 Még annál-is nagyobb, oda van a' *l'Amour*!

A' *BENEDEK Szerzetéhez tartozó Szent-Mártoni*
nem régiben el-töröltt Apát-Urságnak rövid
és igaz Históriaja.

SZENT-MÁRTON (deákúl: Mons Pannoniae)
 fekszik Győr Vármegyében mintedgy 2 mért-
 földnyire Győr Várofsától; mellynek mind fekvése
 helye, mind tekintete kies és igen szép, hosszszára
 és szélefen körülötte termékeny föld vagon, és en-
 nek közepében emelkedik-fel edgy hegy, mellynek
 alja szépen plántált szőlőkkel vagon bé-ültetve; a'
 felső része 2 dombokra osztatik, hól vagon a' Kla-
 strom, a' templom, és más ide tartozó épületek,
 mellyek meszfziről inkább valamelly Haramiak' Ki-
 rálya várának, hogy sem szelid Papok tárfaságáná-
 nak lakó helyének tetzhetne. Az ebből való ki-te-
 kintés minden felől, kivált Komárom és Győr felől,
 igen szép; de meszfzire el-veszti a' maga tekinte-
 tét. — Ezen gyönyörüséges tsak nem paradítsomi
 hegynek közepében még Magyar Országgi Hertzeg
 GEYZA kezdett vala a' SZENT-BENEDEK Szer-
 zetének edgy Klastromot építeni, mellyet annakután-
 na az ő fia SZENT-ISTVÁN 1001-dik esztendőben
 végezett-el; és ugyan ő fok ajándékokkal, jószágok-
 kal; nevezetefen Símegh Vármegyének tizedes déz-
 májával meg-ajándékozta vala. Ezen jószágok és ada-
 mányok,

mányok, mellyeket a' következendő Fejedelmek-is meg-hagytanak, olly nagy jövedelmet hajtottanak-bé, és olly nagyra emelték ezen *Apát-Urságot*, hogy *Korvinus Mátyás* azt bátorkodik vala edgykor írni a' Pápnak, hogy ezen *Apát-Urság*, a' maga jövedelmeire nézve a' leg-első Püspökséggel fel-érne. — Ezen Klastromban próbálták-meg előbbször, ha valyon a' Pannóniai Klima a' tudományokra, és a' szép mesterségekre alkalmas lehetne-é? és a' Magyar Ország első Püspök mindenkor ezen Klastromból választatott. Innen származott, hogy ezen Szerzet Magyar Országban annyira el-terjedett vala, hogy ezen Szerzeten 70 *Apát-Urságok* légyenek az Országban, mellyeknek fő-vígyázójok a' *Szent-Mártoni Apát-Urság* vala; és hogy ezen *Apát-Urság* magát végtére *Fő-Apát-Urságnak* nevezé, és hogy semmi Püspöki hatalmat nem esmervén, edgyedül a' Pápától függ vala. Minden *Apát-Urságok* Históriajának különösön le-írására a' mi levelünk igen keskeny; csak azokat iktattynk azért ide, mellyek emlékezetre méltóbbak. — Az első *Apát-Úr*, ki ezen Klastromban előljáró vala, vólt *Anasztásius*, kít némelylek *Astricusnak*-is neveznek. E' küldetett vala *SZENT-ISTVÁN* Királytól, mint követ, Rómába *II-dik Silvester* Pápához, és ettől hozta a' Magyar Koronát Magyar Országra, és ezután Kalótsai Fő-Püspökké leve. Ennek következője az *Apát-Urságban Bonifácius* vala, ki alsó Magyar Országban a' hitelenektől, kiknek a' Király az Evangyéliom' prédikálására küldötte vala, edgy halálos febet kapván meg-halálozott. *Dávid*, Gróf *Saijnes Henrik* testvérje, erősen azon vólt, hogy ezen *Apát-Urságnak* temploma, melly a' tűz által haminuvá lett vala, nagyobbra építtessék, mint ez-előtt vólt, és *II-dik Béla*

Béla Királynak jelenlétében 1137-ben *Félicianustól* az akkori Esztergomi Ersefktől fel-is szenteltetett. Ezen alkalmatossággal a' Király azokat mind helyben hagyta, s meg-erősítette, melyeket *Hóda* ezen templomnak ajándékozott vala. Midőn *Uriás*, vagy *Uros Apát-Ur II-dik András* Királyt 1217. esztend, Palesztinába késerte vólna; az alatt a' *Szent-Mártoni* templom másodszor egészszén elégett; de már 1224-ben ismét annyira helyre állott, hogy *Briktzius* a' *Vátzi* Püspök *András* Király jelenlétében fel-szentelhette. *Uriás* az *Apát-Urságot* 40 egész esztendőig olly szerentséfen viselte, hogy nem tsak *IV-dik Béla* Királyt, ki a' *Tatóroktól* meg-győzöttetvén, *Dalmátzia* felé szaladott vala, 800 ezüst *Markával* segítette; hanem magát, *Klastromát*, *Barátjait* minden oda szaladott szomszédjaival edgyütt, az ellenség ellen vitézül óltalmazta. — *Fávus Apát-Urnak IV-dik Béla* Király, és ennek fia *V-dik István* a' *Balaton* mellett lévő *szigliget* nevű hegyet ajándékozták, hól ő edgy várt építtete, és a' *hová* a' körül-lévő lakofok, a' *Tatórok* bé-ütésekor bé-vették vala magokat. — *III-dik András* Király' halála után *Jakab Apát-Ur* fok vizsontagságokon mene keresztül; mert *Laudenbergi Herman*, edgy *Austriai Hadi-Vezér*, ezen *Apát-Urságot* 1301-ben keményen ostromlotta, és *Ivénusnak* a' *Köszegi Grófnak* segítségével meg-is vette. De még többet kell vala néki *Trentsini Mátyástól* szenvedni, ki az *Apát-Urságnak* minden jószágait, kiváltképpen a' *Pofony* és *Nyitra Vármegye* bélieket kegyetlenül el-rablotta, és ennek jövedelmeit magájéva tette.

(Folytatása következik.)